

ΕΠΙΣΚΕΨΙΣ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΕΙΔΗΣΕΩΝ

ΕΤΟΣ 9ον - ΑΡΙΘΜ. 185

15 ΜΑΡΤΙΟΥ 1978

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΝ

- 'Η 'Επίσκεψις 'Αντιπροσωπείας τῆς Παγκοσμίου Λουθηρανικῆς 'Ομοσπονδίας εἰς Φανάριον..... 2
- 'Εκπρόσωπος τῆς 'Επιτροπῆς " 'Ιεραποστολή καί Εὐαγγελισμός" τοῦ Π.Σ.Ε. εἰς Φανάριον..... 4

ΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗ

- 'Εξελέγη ὁ νέος προκαθήμενος τῆς 'Εκκλησίας τῆς Κρήτης..... 4

ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ ΘΕΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΖΩΗ

- "Εὐχαριστία καί 'Ιερωσύνη": πορίσματα τῆς συναντήσεως θεολόγων τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καί τῆς Εὐαγγελικῆς 'Εκκλησίας τῆς Γερμανίας εἰς Βόννην..... 5

ΠΡΟΟΠΤΙΚΑΙ

- "Συντηρητικῆς καί προοδευτικῆς τάσεως ἐντός τῆς 'Εκκλησίας": τοῦ σεβ. Μητροπολίτου Περιστερίου κ. 'Αλεξάνδρου..... 11

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΥΠΟ ΤΟΥ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΤΟΥ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΥ
TÉLÉGR. ORTHODOXIA-GENÈVE * TÉL. (022) 58 16 29 * 37, CHEMIN DE CHAMBÉSUY, 1292 CHAMBÉSUY-GENÈVE, SUISSE

'Η " 'Επίσκεψις" ἐπιδιώκει νὰ ἐνημερώνη τοὺς ἀναγνώστας τῆς περὶ τῆς ζωῆς τῶν 'Εκκλησιῶν. Δὲν φέρει εὐθύνην διὰ τὰς ἀπόψεις τὰς ἐκφραζομένας εἰς τὰς δημοσιευομένας εἰδήσεις. 'Επιτρέπεται ἡ ἀναδημοσίευσις τοῦ περιεχομένου τοῦ Δελτίου μέ ἀπλήν ἔνδειξιν τῆς προελεύσεως.

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΝ

Ἡ Ἐπίσκεψις Ἀντιπροσωπείας τῆς Παγκοσμίου Λουθηρανικῆς Ὁμοσπονδίας εἰς Φανάριον.

Οἱ Ἐκτερόσπουοι τῆς Παγκοσμίου Λουθηρανικῆς Ὁμοσπονδίας συνεπλήρωσαν τὴν Δευτέραν, 13ην τ.μ., τὴν τριήμερον "ἀδελφικὴν ἐπίσκεψιν" των εἰς τὴν Α.Θ.Π. τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην, κατὰ τὴν ὁποίαν συνεζήτησαν τὰ σχέδια διὰ τὸν προσεχῆ διάλογον μεταξὺ Λουθηρανῶν καὶ Ὁρθόδοξων. Τὰ μέλη τῆς Λουθηρανικῆς Ἀντιπροσωπείας ἐγένοντο δεκτὰ εἰς ἀκρόασιν παρὰ τῆς Α,Θ,Π. τῷ Οἰκουμενικῷ Πατριάρχῃ κ.κ. Δημητρίῳ τῷ Α', ὅστις χαιρετῶν αὐτὰ εἶπεν, ὅτι προσβλέπει εἰς τὴν ἐπίσκεψιν ταύτην "μετὰ μεγάλης χαρᾶς καὶ τιμῆς" καὶ θεωρεῖ τὰς μελλούσας συνομιλίας ὡς "εὐλογίαν θεοῦ". Εὐχόμεθα ὀλοκαρδίως, εἶπεν, ὅπως ὁ διάλογος ἀποβῆ καρποφόρος, "ἵνα ὁ κόσμος πιστεύσῃ". Ἀπαντῶν ἐκ μέρους τῶν Λουθηρανῶν, ὁ ἐπίσκοπος Friedrich Huebner, τῆς Εὐαγγελικῆς Λουθηρανικῆς Ἐκκλησίας τῆς Γερμανίας, παρατήρησεν, ὅτι "ἓνας μακρὸς καὶ ἐπίπονος δρόμος εὕρεται ἐνώπιον ἡμῶν", ἐξέφρασεν ὁμως τὴν ἐλπίδα, ὅτι "μία νέα οἰκουμενικὴ συναδελφικότης" εἶναι δυνατόν νά προκύψῃ ἀπὸ τὰς συνομιλίας. Ἡ ἐπίσκεψις ἦτο ἡ πρώτη, κατὰ τὴν ὁποίαν μία ἐπίσημος Λουθηρανικὴ Ἀντιπροσωπεία ἐγένετο δεκτὴ εἰς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, ἀφ' ἧς ἀπεφασίσθη ὁ Οἰκουμενικὸς διάλογος μεταξὺ τῶν δύο Ἐκκλησιῶν, Λουθηρανοὶ καὶ Ὁρθόδοξοι εἶχον θεολογικὰς συζητήσεις ἐπὶ περιφερειακῆς διμεροῦς βάσεως ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν, ὁ προετοιμαζόμενος διάλογος ὁμως εἶναι ὁ πρῶτος, ὁ ὁποῖος θά διεξαχθῆ ἐπὶ καθολικῆς βάσεως.

Αἱ συζητήσεις περιστράφησαν περὶ τὸν τρόπον, κατὰ τὸν ὁποῖον πρόκειται νά διεξαχθῆ ὁ διάλογος, ὡς καὶ περὶ τὴν σημασίαν, τὴν ὁποίαν μέλλουν νά δώσουν εἰς αὐτόν αἱ μετέχουσαι Ἐκκλησίαι. Τὰ θέματα, τὰ ὁποῖα συνεζητήθησαν, ἀνεφέροντο εἰς τὴν διορθόδοξον καὶ διαλουθηρανικὴν διάστασιν τῶν διαλόγων, ὡς καὶ εἰς τὸν ρόλον τῶν κατὰ τόπους διμερῶν συζητήσεων,

Ἐπί πλέον, οἱ συμμετέχοντες εἰς τὰς συζητήσεις εἶχον τήν εὐκαιρίαν νά ανταλλάξουν πληροφορίας καί ἐπί τῆς πορείας τῶν ἄλλων διμερῶν θεολογικῶν διαλόγων.

Ὡς δῶρον ἐκ μέρους τοῦ Προέδρου τῆς Παγκοσμίου Λουθηρανικῆς Ὁμοσπονδίας κ. Josiah Kibira (Τανζανία), ἡ Λουθηρανική Ἀντιπροσωπεία ἐδῶρησεν εἰς τήν Α.Θ.Π. τόν Οἰκουμενικόν Πατριάρχην γλυπτόν τῆς φυλῆς Makonda, συμβολίζον τήν ἐνότητα τῆς ἀνθρωπότητος. Ὁ Πατριάρχης, ἀφ' ἑτέρου, ἐδῶρησεν εἰς τοὺς Λουθηρανούς ἐπισκέπτας Του, ἀργυρᾶ κηροπηγία μέ τό μονόγραμμα Αὐτοῦ.

Συμμετέσχον εἰς τὰς συζητήσεις: ἐκ μέρους τῶν Λουθηρανῶν, ὁ Ἐπίσκοπος Huebner, ὁ Δρ Karl Mau, Γεν. Γραμματεὺς τῆς Παγκοσμίου Λουθηρανικῆς Ὁμοσπονδίας, ὁ Πρόεδρος Wopno Bleij, τῆς Λουθηρανικῆς Ἐκκλησίας τῆς Ὀλλανδίας, ὁ Ἐπίσκοπος Andreas Aarflot, τῆς Νορβηγίας, ὁ Ἀνώτερος ἐκκλησιαστικὸς σύμβουλος Ulrich von Brueck τῆς Ἀνατολικῆς Γερμανίας, ὁ Δρ Harding Mayer, τοῦ Ἰνστιτούτου Οἰκουμενικῶν ἔρευνῶν τοῦ Στρασβούργου, καί ὁ Δρ Daniel Martensen, τοῦ τμήματος σπουδῶν τῆς Παγκοσμίου Λουθηρανικῆς Ὁμοσπονδίας. Ἐκ μέρους τῶν Ὁρθοδόξων, ὁ σεβ. Μητροπολίτης Μύρων κ. Χρυσόστομος, Πρόεδρος τῆς Ἐπιτροπῆς ἐπί τῶν Διαχριστιανικῶν ζητημάτων τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ὁ σεβ. Μητροπολίτης Φιλαδελφείας κ. Βαρθολομαῖος, ὁ σεβ. Μητροπολίτης Πέργης κ. Εὐάγγελος, οἱ καθηγηταὶ Βασίλειος Ἀναγνωστόπουλος καί Βασίλειος Σταυρίδης, ὁ πανοσιολ. διάκονος Ἰάκωβος Σωφρονιάδης, Γραμματεὺς τῆς ὡς ἄνω ἐπιτροπῆς καί ὁ σεβ. Μητροπολίτης Σουλιβρίας κ. Αἰμιλιανός, ἀντιπρόσωπος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου παρά τῷ Π.Σ.Ε, ὅστις σεπτῇ πατριαρχικῇ ἐντολῇ συνώδευσεν τήν ὡς ἄνω ἀντιπροσωπείαν εἰς Φανάριον.

Ἡ Ἐκτελεστική Ἐπιτροπή τῆς Παγκοσμίου Λουθηρανικῆς Ὁμοσπονδίας εἶχεν ἐγκρίνει τὰ σχέδια διὰ τήν ὀργάνωσιν τοῦ διαλόγου κατὰ τό παρελθόν ἔτος.

Ἡ προπαρασκευαστική Ἐπιτροπή θά συνέλθῃ ἐν Σαμπεζύ ἀπό 1ης-4ης Μαΐου ἐ.ε. διὰ περαιτέρω προγραμματισμόν.

- Έμπρόσωπος τής Έπιτροπής "Έραποστολή και Εύαγγελισμός" του Π.Σ.Ε. εις Φανάριον.

Άπό 1-4 Μαρτίου έ.έ. έπεσιέφθη τό Οίκουμενικόν Πατριαρχείον, έκτελών άποστολήν άνατεθεισαν αύτῷ υπό τής Έπιτροπής "Έραποστολή και εύαγγελισμός" του Π.Σ.Ε., ό ρουμάνος θεολόγος καθηγητής π. "Ιων Βρια πρός τόν σκοπόν ὅπως παρουσιάση εις τήν Α.Θ.Π. τόν Οίκουμενικόν Πατριάρχην κ.κ. Δημήτριον τά υπό προετοιμασίαν προγράμματα τής ὡς άνω Έπιτροπής. Ταύτα είναι : ἡ Παγκόσμιος Διάσκεψις επί τής έραποστολής, ἡ ὁποία μέλλει νά συνέλθη τό 1980 υπό τόν γενικόν τίτλον "Έλθέτω ἡ Βασιλεία Σου", και τά δύο ὀρθόδοξα έραποστολικά Σεμινάρια του έτους 1979, τά ὁποία θά περιστραφοῦν περί τό θέμα : "Ἡ εύθύνη του έρέως διά τήν έραποστολικήν έκπαίδευσιν τής ένορίας και ἡ θέσις του μοναστικου βίου εις τά πλαίσια τής έραποστολής τής Έκκλησίας". Ὁ π. Βρια έγένετο δεκτός υπό τής Α.Θ.Π. του Οίκουμενικου Πατριάρχου, εἶχε δέ συνομιλίαι και μέ τά μέλη τής υπό τόν σεβ. Μητροπολίτην Μύρων κ. Χρυσόστομον άρμοδίας επί τῶν Διαχριστιανικῶν Ζητημάτων Έπιτροπής του Πατριαρχείου.

ΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗΣ

- Έξελέγη ὁ νέος προκαθήμενος τής Έκκλησίας τής Κρήτης.

Τήν Παρασκευήν 10 Μαρτίου έ.έ. έξελέγη υπό τής Άγίας και Έερῆς Συνόδου του Οίκουμενικου Πατριαρχείου, ὡς Άρχιεπίσκοπος Κρήτης, ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Γορτύνης και Άρκαδίας κ. Τιμόθεος.

Ὁ έκλεγείς έγεννήθη τό 1915 έν Κρήτη, έπεράτωσε δέ τάς θεολογικάς του σπουδάς εις τήν θεολογικήν Σχολήν Άθηνῶν. Κατά τόν πόλεμον ύπηρέτησεν ὡς στρατιωτικός ιεροκήρυξ, έπανακάμψας δέ εις Κρήτην έχειροτονήθη εις διάκονον και πρεσβύτερον. Τό 1956 έξελέγη Έπίσκοπος Άρκαδίας, έξονομασθείς τό 1962 διά πράξωσ του Οίκουμενικου Πατριαρχείου εις Μητροπολίτην Γορτύνης και Άρκαδίας. Ὁ έκλεγείς θά μεταβῆ προσεχῶς εις Φανάριον ἵνα τελέση τό Μέγα Μήνυμα.

ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ ΘΕΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΖΩΗ

- "Εὐχαριστία καὶ Ἱερωσύνη": πορίσματα τῆς συναντήσεως θεολόγων τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ τῆς Εὐαγγελικῆς Ἐκκλησίας τῆς Γερμανίας εἰς Βόννην.

Ὡς ἀνήγγειλεν εἰς τὸ ὑπ'ἀριθμ. 183 τεῦχος τῆς ἡ "Ἐπίσκεψις", ἐπραγματοποιήθη εἰς Βόννην ἀπὸ 20-25 Φεβρουαρίου ἐ.ξ. συνάντησις θεολόγων τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου μετὰ συναδέλφων τῆς ἐν Γερμανίᾳ Εὐαγγελικῆς Ἐκκλησίας ἐπὶ τοῦ θέματος "Εὐχαριστία καὶ Ἱερωσύνη". Κατωτέρω δημοσιεύομεν τὸ ἐπίσημον Ἀνακοινωθὲν τῆς συναντήσεως ὡς καὶ ἀποσπάσματα τῶν ὑπὸ τῶν Ὁρθόδοξων συνέδρων ἀναγνωσθεισῶν εἰσηγήσεων. Δημοσιεύομεν ἐπίσης κεντρικὰ τινὰ σημεῖα τῶν εἰσηγήσεων τῶν εὐαγγελικῶν θεολόγων ὡς καὶ ἀποσπάσματα τοῦ Κηρύγματος τοῦ Προέδρου Δρος Henz Joachim Held ἐπὶ τοῦ σχετικοῦ πρὸς τὸ θέμα τῆς συναντήσεως χωρίου Ἐβρ. 5, 1-10. Τὸ κήρυγμα ἐγένετο εἰς τὴν εὐαγγελικὴν Κοινότητα τῆς Βόννης-Beuel τὴν Τετάρτην, 22 Φεβρουαρίου, κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς εὐαγγελικῆς λειτουργίας.

Ἀνακοινωθὲν

Ἀπὸ 20-24 Φεβρουαρίου 1978 συνηντήθησαν εἰς τὴν ἑλληνορθόδοξον Μητρόπολιν Βόννης, διὰ πέμπτην φορὰν ἀπὸ τοῦ 1969, αἱ ἀντιπροσωπεῖται τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῆς Εὐαγγελικῆς Ἐκκλησίας τῆς Γερμανίας πρὸς συνέχισιν τοῦ διμεροῦς θεολογικοῦ Διαλόγου μεταξὺ τῶν δύο Ἐκκλησιῶν, Προήδρευσαν ἀπὸ κοινοῦ ὁ σεβ. ἑλληνορθόδοξος Μητροπολίτης Γερμανίας κ. Εἰρηναῖος καὶ ὁ Πρόεδρος τοῦ Συμβουλίου τῆς Εὐαγγελικῆς Ἐκκλησίας τῆς Γερμανίας, Χωρεπίσκοπος D. Helmut Class. Τὸ θέμα τῆς συναντήσεως ταύτης ἦτο: "Εὐχαριστία καὶ Ἱερωσύνη". Ἡ διαπραγματεύσις του ἐγένετο εἰς τρεῖς, ἀμφοτέρωθεν, ὁμιλίας, τὰς ὁποίας ἠκολούθησε διεξοδική συζήτησις.

Κατά τήν διάρκειαν τῆς συναντήσεως αἱ δύο Ἀντιπροσωπεῖαι ἐπέδειξαν εἰς μέγαν βαθμόν ἀμοιβαίαν κατανόησιν ἐν ἀναφορᾷ πρὸς τήν ἰδιαιτέραν παράδοσιν ἑκατέρας τῶν Ἐκκλησιῶν ὡς καί τήν παροῦσαν πρακτικὴν των. Αἱ καθ' ἡμέραν, ἐκ περιτροπῆς, συμφώνως πρὸς τὰς ἐκάστοτε ἐκκλησιαστικὰς τάξεις, τελοῦμεναι θεῖαι λειτουργίαι ὠλοκλήρως καί ἐνεβάθυναν τήν θεολογικὴν ἀνταλλαγὴν ἀπόψεων.

Οἱ μετέχοντες τῆς συναντήσεως συνεφώνησαν ὅτι ὁ διμερὴς οὗτος διάλογος μεταξὺ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καί τῆς Εὐαγγελικῆς Ἐκκλησίας τῆς Γερμανίας θά πρέπει νά συνεχισθῇ, καθ' ὅσον προσφέρει μίαν σημαντικὴν συμβολὴν εἰς τήν στενωτέραν συμβίωσιν τῶν ἐκκλησιαστικῶν κοινοτήτων, τῆς εὐαγγελικῆς καί τῆς ἑλληνορθοδόξου, ἐντός τῆς Ὁμοσπονδιακῆς Δημοκρατίας τῆς Γερμανίας ὡς καί εἰς τὸν προσεχῆ Διάλογον μεταξὺ Ὁρθοδοξίας καί Λουθηρανισμοῦ.

Ἐν ὄψει τῶν δυσχερειῶν, αἱ ὁποῖαι ἀνακύπτουν διὰ τήν κατανόησιν μεταξὺ τῶν δύο Ἐκκλησιῶν καί αἱ ὁποῖαι προέρχονται ἐξ ἐνός χωρισμοῦ πολλῶν αἰῶνων μεταξὺ των, διεπιστώθη μέ εὐγνωμοσύνην, ὅτι κατὰ τήν διατύπωσιν τῶν ἀπόψεων τῶν σχετικῶν πρὸς τὸν τρόπον τῆς παρουσίας τῆς ἅπαξ προσφερθείσης θυσίας τοῦ Χριστοῦ εἰς τήν Εὐχαριστίαν καί τῆς συμμετοχῆς τοῦ κεχειροτονημένου ἱερέως εἰς τὸ τριπλοῦν ἀξίωμα (τὸ προφητικόν, τὸ ἱερατικόν καί τὸ βασιλικόν) τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ὑπεστήριχθησαν ἀντιλήψεις πλησιάζουσαι ἀλλήλας.

Πέραν τούτου, ἀνεγνωρίσθη, ὅτι ἡ Διακονία ἀποτελεῖ ἐκδήλωσιν τῆς ζωῆς τῆς εὐχαριστιακῆς κοινότητος καί ὅτι τὸ πρόβλημα τῆς σχέσεως τοῦ κηρύγματος τοῦ λόγου καί τῆς τελέσεως τῶν μυστηρίων ἀπαιτεῖ περαιτέρω ἀνάλυσιν.

Εἰς τὸ τέλος τῆς συναντήσεως ἐξεφράσθη ἡ βούλησις, ὅπως, εἰς ἓνα μελλοντικόν, ἔκτον κατὰ σειράν, διμερῆ διάλογον, ἔλθῃ πρὸς συζήτησιν θέμα συναπτόμενον ἐξ ἐπόψεως περιεχομένου πρὸς τὰ προβλήματα ταῦτα καί βοηθοῦν εἰς μίαν περαιτέρω διασάφησιν αὐτῶν".

Ἀναπτύσσων τὸ θέμα : "Ἡ θεία Εὐχαριστία ὡς θυσία καί ἡ σχέσις αὐτῆς πρὸς τὸ ἱερατεῖον ἐν τῇ Ὁρθοδόξῃ θεολογίᾳ καί πράξει" ὁ Θεοφιλ. Ἐπίσκοπος Ἐλαίας κ. Αὐγουστίνος εἶπε,

μεταξύ ἄλλων : "Ἐν τῇ θείᾳ Εὐχαριστίᾳ βιοῦ τό ὀρθόδοξον πλήρωμα οὐχί τήν ἐπανάληψιν τῆς θυσίας τοῦ Γολγοθᾶ, καθ' ὅτι δέν ὑπάρχει νέα θυσία, ἀλλά τήν μυστηριακὴν ἀναπαράστασιν καί πραγματικότητα τῆς μοναδικῆς θυσίας τοῦ Κυρίου. Ἡ ἀνάμνησις σημαίνει ἐν τῷ ὀρίζοντι τῆς ὑπαρκτικῆς-συμβολικῆς σκέψεως ἀναπαράστασιν. Ἐν τῷ συμβόλῳ καθίσταται τό συμβολιζόμενον παροῦσα πραγματικότης. Τήν βιουμένην παρουσίαν τοῦ Κυρίου, τήν ὑπαρκτικῶς βιουμένην σωτήριον θυσίαν ἐκφράζει ὁ χορός μετὰ τήν θείαν μετάληψιν διὰ τοῦ χαρμοσύνου ὕμνου "εἶδομεν τό φῶς τό ἀληθινόν, ἐλάβομεν πνεῦμα ἐπουράνιον, εὔρομεν πίστιν ἀληθῆ..." Ὑπό τήν ἔννοιαν αὐτῆς τῆς ἀναμνηστικῆς παρουσίας εἶναι ἡ θεία Εὐχαριστία θυσία, ἀναπαράστασις τῆς μοναδικῆς θυσίας τοῦ Κυρίου, ἡ ὁποία βιοῦται μυστηριακῶς. "Ὅ,τι "ἐφάπαξ" καί "κατά πάντα" προσεφέρθη καθίσταται διὰ τῆς ἱερουργίας τῆς θείας Εὐχαριστίας ὑπερφυσικῶς καί μυστηριακῶς παροῦσα πραγματικότης διὰ τήν εὐχαριστοῦσαν καί τήν σωτηρίαν ὑποδεχομένην εὐχαριστηριακὴν σύναξιν. Τό πρόβλημα τοῦ Λουθῆρου, ὅτι δηλ. ἐάν ἡ εὐχαριστία τῶν πιστῶν ἀντικατασταθῆ διὰ τῆς προσφερομένης θυσίας, τότε καταλαμβάνει τήν θέσιν τῆς χάριτος ἐκ νέου ὁ Νόμος, δέν ἦτο δυνατόν νά ἀνακύψῃ ἐνταῦθα.

Ἡ ἔννοια εὐχαριστία, ἡ ὁποία εἰσήχθη ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ ὀρολογίᾳ ἤδη ἀπό τῶν ἀποστολικῶν χρόνων καί ἀπαντᾶται σήμερον καί εἰς μή ἑλληνοφώνους ἐκκλησίας, ἐκφράζει κάλλιστα τόν θυσιαστικόν χαρακτήρα καί γενικῶς τό νόημα τοῦ μυστηρίου τούτου τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ δυνατότης τῆς μυστηριακῆς ἐπικοινωνίας τῶν μαθητῶν τοῦ Χριστοῦ μετὰ τοῦ Ἀναστάντος ἦτο ἡ μεγάλη δωρεά τοῦ Κυρίου πρὸς τήν Ἐκκλησίαν Του. Διὰ τῆς θείας Εὐχαριστίας συμμετέχουν τὰ μέλη τῆς Ἐκκλησίας μυστηριακῶς ἐν τῇ θυσίᾳ, τήν ὁποίαν προσέφεραν ὁ ἱδρυτής της πρὸς σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων, οἱ ὁποῖοι εἰς ἔνδειξιν εὐγνωμοσύνης προσφέρουν τήν ἰδικήν των εὐχαριστίαν, τούς ἑαυτούς των καί ὁλόκληρον τήν δημιουργίαν. Τήν ἀντίληψιν αὐτὴν ἐκφράζει ἄριστα ἡ ἐκφώνησις τοῦ ἱερουργοῦντος ἱερέως "Τά σά ἐκ τῶν σῶν, Σοί προσφέρομεν κατὰ πάντα καί διὰ πάντα".

Διά τοῦτο εἶναι κατά τήν ὁμόφωνον τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας διδασκαλίαν ὁ ἴδιος ὁ Ἰησοῦς Χριστός ὁ τελετάρχης, ὁ ὁποῖος, ὅπως ἐπί τοῦ Γολγοθαῖ προσέφερε ἑαυτόν, προσφέρει ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τήν εὐχαριστήριον θυσίαν. Ἡ Ἐκκλησία τελεῖ τήν θείαν Εὐχαριστίαν ἐν τῇ συνειδήσει τῆς ὑπάρξεώς της ὡς ὁρατῆς μορφῆς τοῦ μυστικοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ. Ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος πράγματι ἐνεργεῖ εἶναι ὁ ἴδιος ὁ Χριστός. Ὁ ἐπίγειος ἱερεὺς ὡς ὑπηρετῆς Του συνιστᾷ τήν μυστικὴν ἐνσάρκωσιν τῆς μυστηριακῆς πράξεως, μετὰ τῆς ὁποίας συνδέεται τό ἱερατεῖον ἀναποσπᾶστως. Τοῦτο τονίζει ἰδιαιτέρως ὁ Ἀντιοχείας Ἰγνάτιος διὰ τῶν λόγων "Ἐκείνη βεβαία Εὐχαριστία ἡγεῖσθω, ἡ ὑπὸ τὸν ἐπίσκοπον οὔσα, ἢ ᾧ ἂν αὐτός ἐπιτρέψῃ".

Ἀναπτύσσον, ἀφ' ἐτέρου τό θέμα : "Ἰσχύς τῶν ἀξιωμάτων - ἰσχύς τῆς Εὐχαριστίας, ὁ πρωτοπρεσβύτερος π. Ἡλίας Μέλια, ἀφοῦ προέβη εἰς μίαν ἐνδελεχῆ ἀνάλυσιν τῆς ἐννοίας τῆς ἱερωσύνης τόσον εἰς τήν Παλαιάν ὅσον καί εἰς τήν Καινήν Διαθήκην, διετύπωσεν ὡς ἐξῆς τά συμπεράσματα τῆς ἐρεῦνης του: "Συχνά προτείνεται τό ἐξῆς σχῆμα : εἷς μόνον εἶναι ἱερεὺς - ὅλοι εἶναι ἱερεῖς - μερικοί (μόνον) εἶναι ἱερεῖς. Τό σχῆμα τοῦτο εἶναι ἀτελές καί ἀνεπαρκές. Διότι, εἰς τήν πραγματικότητα, ὁ σκοπός μας δέν εἶναι νά ἐξηγήσωμεν ἕνα προνόμιον τό ὁποῖον ἀνήκει εἰς μερικούς, ἀλλά νά καταδείξωμεν κατά ποῖον τρόπον ὅλοι μετέχουν εἰς ἕνα καί μοναδικόν ἱερατεῖον, τό ἱερατεῖον τοῦ Χριστοῦ, καί δὴ καί ὅλοι ἀπό κοινοῦ ὡς ἕνα σῶμα τό ὁποῖον ἔχει ἐσωτερικὴν δομήν. Τό αὐτό ἰσχύει καί δι' ἄλλα μεσσιανικά ἀξιώματα, τό προφητικόν (διδασκαλία) καί τό βασιλικόν (ἐξουσία)... Ὁ ὁδηγός ψυχῶν, ὁ διάδοχος τῶν Ἀποστόλων - οἱ ὁποῖοι εἶναι οἱ ἴδιοι ἀντιπρόσωποι τοῦ Χριστοῦ - ἐνώνει ὅλα τά ἀξιώματα καί ὅλα τά χαρίσματα τά ὑπάρχοντα ἐν τῷ μέσῳ τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ. Δέν μένει οὔτω καμμία περιοχὴ ἀποκλειστικῶς ἀνήκουσα εἰς τά μέλη τοῦ κλήρου, ἀλλ' ὁ ποιμὴν ὁδηγεῖ πάντοτε καί ἐν παντί τὰς πνευματικὰς προσπάθειας ἐνός ἐκάστου καί ὄλων εἰς μίαν ἐνότητα. Εἰς τοῦτο συνίσταται ἡ ἰδιαιτέρα καί ἀναντικατάστατος ἀποστολή του.

Ὁ Ἐπίσκοπος, μόνος, δέν ἀπαρτίζει τόν κλήρον. Μάλιστα ἀπαγορεύεται εἰς αὐτόν ρητῶς νά ἐορτάζη τήν Εὐχαριστίαν μόνος του. Χωρίς ὅμως αὐτόν οἱ πιστοί δέν ἀποτελοῦν τήν Ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ, μένουν - εἰς τήν περίπτωσιν αὐτήν - εἰς τό ἐπίπεδον τῆς ἀπλῆς κοινότητος. Εἰς τοῦτο συνίσταται τό ἐλλειπές τῆς θεωρίας τῆς "συνελεύσεως τῶν πιστῶν" (Congregationalismus)".

Ὁ τρίτος τῶν ὀρθοδόξων εἰσηγητῶν, καθηγητής π. Θεόδωρος Στυλιανόπουλος, ὁμιλῶν ἐπί τοῦ θέματος : "Θεία Εὐχαριστία καί ἱερατεῖον ἐν τῇ Καινῇ Διαθήκῃ", κατόπιν λεπτομεροῦς ἱστορικῆς ἀναδρομῆς, συνώψισεν ὡς ἀκολούθως τά πορίσματα τῆς ἀναλύσεώς του : "Αἱ ἀνωτέρω ἐξελίξεις", εἶπεν, "δεικνύουν ὅτι τό κατ'ἐξοχήν ἱερατικόν γνῶρισμα οὐσίας τῶν ὁδηγῶν τῆς Ἐκκλησίας κατά τό τέλος τῆς πρώτης ἐκατονταετηρίδος δέν ἐθεμελιώοντο ἀποκλειστικῶς ἐπί τῆς λατρείας. Οἱ ὁδηγοί οὗτοι συνήνωναν ὑπό τήν αὐθεντίαν των διάφορα προηγούμενα ἀξιώματα ὅπως τό τοῦ ἱεροκήρυκος, τοῦ διδασκάλου καί τοῦ προΐσταμένου τῆς τελέσεως τῶν Μυστηρίων. Ἡ διαδικασία τῆς συγχωνεύσεως προηγουμένων ἀξιωμάτων δέν ὑπήγετο εἰς ἓνα ἰδιαίτερον ἔλεγχον, ἀλλά προέκυψε κατά τήν ἱστορικὴν πορείαν καθῶς μερικὰ ἀπό τά ἀξιώματα αὐτά (π.χ. τό τῆς Προφητείας) ἀπεσύρθησαν εἰς τό παρασκήνιον καί ἄλλα, καθιερωμένα, ἀξιώματα κατέλαβον δεσπόζουσαν θέσιν. Οὕτω π.χ. ἡ πλουσία ποικιλία τῶν ἀξιωμάτων, ὅπως : ἡ διδασκαλία ἢ ἡ μέριμνα διὰ τούς πτωχοὺς κλπ. κατέληξε μέν νά περιέλθῃ ἀνευ ἐξαιρέσεως ὑπό τήν ὑψηλὴν ἐσπτεῖαν τοῦ Ἐπισκόπου, ἐν τούτοις ὅμως δέν ἐξηφανίσθη διὰ τούτου τελείως. Τό ἱερατικόν γνῶρισμα οὐσίας τῶν ὁδηγῶν τούτων τῆς Ἐκκλησίας κατέληξεν ἀναμφιβόλως νά λάβῃ τήν ἰδιαίτερω ἐμφανῆ ἔκφρασίν του ἐπειδὴ ἀκριβῶς οὗτοι ἦσαν στενῶς συνδεδεμένοι μέ τά μυστήρια. Ἡ τέλεσις ὑπ'αὐτῶν τῆς θείας λειτουργίας καί ἰδιαίτερω ἡ προεδρία των κατὰ τήν τέλεσιν τῆς θείας Εὐχαριστίας προσδιώρισαν τόν μυστηριακόν χαρακτήρα τῆς ἐκκλησιαστικῆς τάξεως. Δέν εἶναι γνωστόν, διὰ ποίας διαδικασίας καί πότε οἱ ὁδηγοί τῆς Ἐκκλησίας συνεδέθησαν τόσο στενῶς μέ τήν Εὐχαριστίαν. Πιθανῶς, ἡ ὑψηλὴ ἀξία τῶν ἐγκαθιδρυμένων ἀξιωμάτων καί ἡ κεντρικὴ θέσις τῆς θείας λειτουργίας ἦσαν οἱ δύο παράγοντες, οἱ ὅποιοι ὠδήγησαν εἰς τήν

ἑσωτερικὴν ταύτην σύνδεσιν."

Οἱ λουθηρανοὶ θεολόγοι, οἱ ὁποῖοι ὠρίσθησαν ἐκ μέρους τῆς Εὐαγγελικῆς Ἐκκλησίας τῆς Γερμανίας ὅπως ὁμιλήσουν, ἀνέπτυξαν τὰ κάτωθι θέματα : ὁ Καθηγητὴς Δρ Lothar Perlitt τὸ θέμα "Θυσία καὶ ἱερεὺς ἐν τῇ Βίβλῳ", ὁ καθηγητὴς Δρ Albrecht Peters τὸ θέμα "'Ἡ ἱερατικὴ διάστασις τῆς Ἱερωσύνης κατὰ τὴν ἀντίληψιν τῆς μεταρρυθμίσεως"; ὁ Πρόεδρος Δρ Θεόδωρος Schober τὸ θέμα "Εὐχαριστία καὶ Διακονία". Ὁ Δρ Perlitt ὑπεστήριξεν εἰς τὴν Εἰσήγησίν του, ἐπικαλούμενος τὸ χωρίον Α΄Πετρ. 2, τὸν ἱερατικὸν χαρακτῆρα ὄλων τῶν εἰς Χριστὸν πιστευόντων, ἀπέκλεισε δὲ πᾶσαν σύνδεσιν τῆς λατρευτικῆς θυσίας τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης πρὸς τὴν μοναδικὴν θυσίαν τοῦ Χριστοῦ. Ὁ Δρ Peters, ἀφ' ἑτέρου, ἐξήρα τὴν κεντρικὴν θέσιν, εἰς τὴν ὁποίαν οἱ μεταρρυθμισταὶ ἀνήγαγον τὸ "δημόσιον ἀξίωμα τοῦ κηρύττειν καὶ ποιμαίνειν" ἐν τῷ πλαισίῳ τοῦ κοινοῦ ἱερατείου ὄλων τῶν βεβαπτισμένων, ἐνῶ ὁ Δρ Schober ἐτόνισεν ὅτι: "ἐκεῖ ἔνθα ὁ δεῖπνος ἀπομακρύνεται ὀλοέν καὶ περισσότερο τοῦ δεῖπνου ἐν τῇ ἐννοίᾳ τῆς ἀγάπης καὶ μεταπίπτει ὀλοέν καὶ περισσότερο εἰς λατρευτικὸν δεῖπνον, χάνει τὴν δύναμίν του δι' ἀνανέωσιν καὶ μεταβολὴν τῆς Κοινωνίας."

Ἐν κατακλείδι παραθέτομεν χαρακτηριστικὸν ἀπόσπασμα τοῦ κηρύγματος τοῦ Προέδρου Δρος Heinz Joachim Held ἐπὶ τοῦ χωρίου Ἐβρ. 5,1-10. Τὸ χωρίον τοῦτο καλεῖ, ὡς γνωστὸν, τὸν Χριστὸν "ἀρχιερέα κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδέκ". Ὁ ὁμιλητὴς, ὀρίζων τὸ ἀξίωμα τοῦ Ἀρχιερέως ὡς "ἓνα ἀξίωμα μεσολαβήσεως ὑπὲρ τῶν ἀνθρώπων ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ", ἀνέλυσε τοῦτο ἐν συνεχείᾳ διὰ τῶν ἀκολούθων : "Ὅλον τὸ κακόν, τὸ ἀδικον, ὁ τρόπος ζωῆς ὁ λησμονημένος ἀπὸ τὸν Θεόν, τὰ ὁποῖα βλέπει, βιώνει καὶ ὑφίσταται κανεῖς ἐν μέσῳ τῶν ἀνθρώπων, εἶναι διὰ τὸν ἱερατικὸν ἄνθρωπον ὄχι ἀφορμὴ ἀγανακτήσεως καὶ πικρίας, ἀλλὰ λόγος διὰ μεσιτείαν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. Ὁ Μαρτῖνος Λούθηρος ἦτο ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος, εἰς ἓνα ἀπὸ τὰ γνωστότερα ἔργα του, τὸ βιβλίον "Περὶ τῆς ἐλευθερίας τοῦ Χριστιανοῦ", τοῦ ἔτους 1520, εἶπεν ὅτι ὁ Χριστιανὸς διὰ τῆς πίστεως συμμετέχει εἰς τὸ ἱερατικὸν ἀξίωμα τοῦ Χριστοῦ: διὰ τῆς πίστεως ἐγίναμεν καὶ ἡμεῖς ἱερεῖς, πράγμα πού εἶναι μία ὕψηλὴ διάκρισις "ἐπειδὴ ἡ ἱερωσύνη μᾶς καθιστᾷ ἡμᾶς εἰς νουρηγῆδόν τοιοῦτόν ὡς ἡμεῖς ἀνθρώποις".

ἀξίους νά παρουσιαζώμεθα ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καί νά προσευχώμεθα δι' ἄλλους. Διότι τό νά ἴσταται κανείς πρό τῶν ὀμμάτων τοῦ Θεοῦ καί νά προσεύχεται εἰς οὐδένα ἄλλον ἀνήκει εἰμή εἰς τόν ἱερέα. Οὕτω, ὁ Χριστός μᾶς κατέστησε κληρονόμους τοῦ δικαιοῦματος, ἐφ' ὅσον πιστεύομεν εἰς αὐτόν, νά δυνάμεθα νά μεσολαβοῦμεν καί νά προσευχώμεθα ἐν τῷ πνεύματι ὁ εἷς διὰ τόν ἄλλον". "Ὁφείλω", λέγει ὁ Λούθηρος εἰς τό ἔργον του, "νά προσφέρω διὰ τόν πλησίον μου αὐτήν ταύτην τήν πίστιν μου καί τήν δικαιοσύνην μου ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, διὰ νά καλύψω τάς ἁμαρτίας του, καί ὀφείλω νά ἀναλάβω ἐγώ τό βάρος τῶν ἁμαρτιῶν τούτων ὡς ἐάν ἦσαν ἰδίαι καί μου, ἀκριβῶς ὅπως ὁ Χριστός ἔπραξε τοῦτο δι' ὅλους μας".

ΠΡΟΟΠΤΙΚΑΙ

- "Συντηρητικῆς καί προοδευτικῆς τάσεως ἐντός τῆς Ἐκκλησίας"; τοῦ σεβ. Μητροπολίτου Περιστερίου κ. Ἀλεξάνδρου.

Εἰς τήν ἐφημερίδα τῶν Ἀθηνῶν "Καθημερινή" ἐδημοσιεύθη τήν 1 Μαρτίου ἐ.ε. ἄρθρον τοῦ σεβ. Μητροπολίτου Περιστερίου κ. Ἀλεξάνδρου ὑπό τόν τίτλον "Συντηρητικῆς καί προοδευτικῆς τάσεως ἐντός τῆς Ἐκκλησίας", χαρακτηριστικόν τῶν πνευματικῶν ζυμώσεων ἐντός τῶν κόλπων τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἡ "Ἐπίσκεψις" τό ἀναδημοσιεύει κατωτέρω σχεδόν εἰς τό σύνολόν του.

"Ἀπό τήν πρώτη ἐμφάνισή του, ὁ Χριστιανισμός εἶχε στούς κόλπους του καί συντηρητικά καί φιλοπρόοδα στοιχεῖα. Ἦταν πολύ φυσικό. Οἱ χριστιανοί, ὡς ἐλεύθερες προσωπικότητες, δέν μποροῦσαν νά εἶναι τυποποιημένοι. Οἱ διενέξεις ἀνάμεσα στούς πρώτους μαθητές τοῦ Χριστοῦ, οἱ διαφορές καί συγκρούσεις παρουσιάστηκαν ἔντονες καί μ' ἐπικίνδυνες διαστάσεις. Συντηρητικοί καί προοδευτικοί διεκδικοῦσαν πῶς ἡ μερίδα τους ἐκπροσωποῦσε τό πνεῦμα τοῦ θείου δασκάλου τους.

Αὕτη ἡ διένεξη - ἡ πρώτη - ρυθμίσθηκε στήν πρώτη Σύνοδο τῶν Ἀποστόλων (51 μ.Χ.). Δικαιώθηκαν οἱ φιλελεύθερες ἀπόψεις. Ἡ Ἐκκλησία ἀποδεσμευόταν ἀπό τή Συναγωγή, τόν Ἰουδαϊσμό. Εὐτυχῶς ἡ εὐρύτητα τοῦ Παύλου καί ἄλλων Ἀποστόλων ἀπάλλαξαν τήν Ἐκκλησία. Τῆς ἔδωσαν τήν ἀνεξαρτησία της. Τήν ἀπομάκρυναν ἀπό τίς μωσαϊκές διατάξεις (Πρ. 15, 22-35). Ὁ συντηρητισμός ἐπανεμφανίζεται. Συγκρούεται ὁ ἐκπρόσωπός του μέ τόν

Παῦλο. Δίνουν τή μάχη. Θά γράψει ὁ Ἀπόστολος τῶν Ἐθνῶν: "κατά πρόσωπον ἀντέστην αὐτῷ ὅτι κατεγνωσμένος ἦν" (Γαλ. 2,11). Τόν θεώρησε ἀξιοκατάκριτο γιά τίς ἰουδαϊκές, νομικές τυπικές του ἀπόψεις. Ἀκόμα τόν ἀπεκάλεσε καί ὑποκριτή (Γαλ. 2,14). Καί δέν ἦταν τά μοναδικά παραδείγματα πού ἀναφέρει ἡ Γραφή.

Ἡ ἱστορία αὐτή γιά τίς συγκρούσεις ἀνάμεσα στούς συντηρητικούς καί προοδευτικούς συνεχίσθηκε καθόλη τήν διάρκεια τῆς ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας, καί θά συνεχίζεται βέβαια. Ἐφτασαν μάλιστα οἱ ὑπερβολές ὀρισμένων ὑπερσυντηρητικῶν νά χαρακτηρισθοῦν αἴρεση καί ἐπιτετωπίστηκαν ἀνάλογα οἱ ἀκρότητες. Ἡ συνείδηση τῆς ὀλότητος πού φτιάχνει τό σῶμα τῆς Ἐκκλησίας δέν ὑποχωρεῖ σέ τέτοιους ἀληθοφανεῖς ἐκβιασμούς. Τό ποτάμι θά τρέχει πρὸς τή θάλασσα, πίσω δέν ἐπιστρέφει. Δέν εἶναι ὅμως φυσικό καί νοητό νά λείψουν καί οἱ δύο αὐτές τάσεις, ἐφόσον ἡ Ἐκκλησία ἀπαρτίζεται ἀπό πλήρεις προσωπικότητες, ὅπως εἶναι ὁ κάθε πιστός. Παρότι πιστεύουν οἱ χριστιανοί-κατά τεκμήριον τουλάχιστον- στά αὐτά διδάγματα τοῦ Εὐαγγελίου, ὅπως διαμορφώθηκαν καί ἀποκρυσταλλώθηκαν ἀπὸ τούς πατέρες, μολαταῦτα ὑπάρχουν πολλά περιθώρια γιά παρανοήσεις.

Πέρα ἀπό τίς παραδεχτές θέσεις ἀπ' ὅλους, ὅπως εἶναι ἡ δογματική πίστη καί ἡ ἠθική τοῦ Εὐαγγελίου, παραμένει ἓνα εὐρύ φάσμα γιά τό πῶς πρέπει νά ἐρμηνευθοῦν ταῦτα ἢ ἐκεῖνα. Ἐτσι οἱ συντηρητικοί καί οἱ προοδευτικοί ἀνοίγουν μέτωπα. Σ' αὐτόν τό χῶρο, λοιπόν, δημιουργοῦνται οἱ ἀντεγκλήσεις καί ὑποψίες. Φοβοῦνται - πάντα φοβοῦνται - μή τάχα ἡ προοδευτικότητα δημιουργήσει καταστάσεις πού τάχα θά βλάψουν τήν πίστη, βέβαια οἱ φόβοι αὐτοί δέν εἶναι πάντα εἰλικρινεῖς. Γίνεται καί ἐκμετάλλευση γιά ἰδιοτελεῖς σκοπούς, γιά δημαγωγία, γιά αὐτοηρωοποίηση. Ἄν ἦταν ὁ ἀγώνας τῶν συντηρητικῶν γιά τήν πίστη πού κινδυνεύει θά'ταν ἀγώνας τίμιος, πνευματικός, πατερικός. Ἀλλά αὐτοί ἀπλούστατα διευρύνουν τήν πίστη καί ὡς τίς λεπτομέρειες, θέλουν νά συγλείψουν τά πάντα μέσα στό "ὄχυρό" τῆς πίστεως. Εἶναι αὐτονόητο ὅμως ὅτι ἔτσι συσκοτίζονται μέσα σέ θολοῦρες ἢ καθάρια πίστη καί ἡ θεοσέβεια, καί ζημιώνονται ἀφάνταστα.

Κι ὅμως ὀφείλουμε νά δοῦμε θαρρετά καί κατάματα τήν πραγματικότητα γύρω μας. Ὁ στρουθοκαμηλισμός δέ μᾶς σώζει. Οἱ φανταστικοί φόβοι παραπλανοῦν καί μᾶς ἀποπροσανατολίζουν, ὥστε νά μή μπορούμε νά δοῦμε τούς κινδύνους. Νά μή ἐπικαλούμεθα τήν καλόβολη γιά πολλούς συντηρητικούς κινδυνολογία, τήν εἶδαμε καί στόν πολιτικό τομέα καί γευθήκαμε τούς πικρούς καρπούς τῆς. Νά μή τή φέρουμε καί στόν ἱερό χῶρο τῆς θρησκείας, ἂν δέν θέλουμε νά τήν βλάψουμε πιό πολύ. Ὅσοι εἶναι προοδευτικοί - ὑπάρχουν ἀρκετοί στήν Ἱεραρχία - λυποῦνται γιά τίς χειροπέδες πού βάζουν στήν Ἐκκλησία οἱ συντηρητικοί ἀναχαιτίζοντας ἔτσι τήν προσαρμοστικότητα τοῦ χριστιανισμοῦ στά σύγχρονα κοινωνικά σχήματα καί ρεύματα. Ὑπάρχουν καλόπιστοι καί ἀνιδέαστοι συντηρητικοί. Ἄν πείθονταν γιά τά κακά πού προμηνύονται γιά τήν Ἐκκλησία, γιατί ὀλοένα ἀπομονώνονται καί ἀποκόπτεται ἡ Ἐκκλησία ἀπὸ τόν κόσμον, τόν ὁποῖο καλεῖται νά βοηθήσει καί σώσει, ἀσφαλῶς ἡ εὐθύνη καί ἡ θεοσέβειά τους θά τούς ἐδειχνε τό δρόμο.

Ἐκκλησίας, ἀλλά τόσο μποροῦν νά διακρίνουν. Οἱ κεραιὲς τους δέν μποροῦν νά συλλάβουν τὰ μηνύματα τῶν δύσκολων καιρῶν. Κάνουν ἓνα βασικό λάθος. Γιά νά δικαιολογοῦν τή δική τους ἀδυναμία, παρουσιάζουν τήν Ἐκκλησία ἀμετακίνητη, ἀνήμπορη κι ἀπροσάρμοστη ἀπό τή φύση της. Κατ'αὐτή τήν ἔννοια τό εὐαγγέλιο, ὁ χριστιανισμός, ἡ Ἐκκλησία καί ἡ Ὁρθοδοξία ἔχουν τόση δυνατότητα προσαρμογῆς, ὅση μποροῦν ἐκεῖνοι νά συλλάβουν καί νά ἐννοήσουν. Τά παραπέρα; Κίνδυνος !

Ἀλλά ὁ ἑλληνικός λαός, ἀπό τή φύση του εὐστροφος, περιμένει ἀπό τούς θρησκευτικούς ταγούς του νά προχωροῦν μέ σταθερά βήματα, συνετοί καί χωρίς ἄλλατα πρὸς τὰ ἔμπρός. Χρειάζονται ἀλλαγές καί προσαρμογές. Οἱ ἀλλαγές στά ἐπουσιώδη καί δευτερεύοντα πού δέν θίγουν τό δόγμα (τήν πίστη) καί τήν ἠθική (τήν πράξη) μποροῦν καί πρέπει νά γίνουν. Οἱ ἀνυποχώρητες θέσεις δέν ἔχουν πιά κανένα οὐσιαστικό καί πρακτικό σκοπό. Μόνο ἀπομακρύνουν τούς πιστούς ἀπό τήν Ἐκκλησία. Κλονίζουν τήν ἐμπιστοσύνη τους στίς ἱκανότητές μας.

Μόνον μέ τήν ὀρθή ἐκτίμηση τῶν πραγμάτων σέ συσχετισμό πρὸς τόν αἰῶνα μας ἡ Ἐκκλησία ἀθόρυβα θά βαδίσει στούς τομεῖς τῆς προοδευτικῆς ἐξελικτικῆς ἑναρμόνισης πρὸς τίς σύγχρονες ἀπαιτήσεις τῆς ζωῆς. Τότε μόνον οἱ πιστοί, οἱ νέοι καί οἱ νέες, ἡ Νέα Γενεά, θά δοῦν τήν Ἐκκλησία σάν τήν κιβωτό τῶν ἐλπίδων τους ὅπως ἄλλοτε. Νά πειθοῦν οἱ χριστιανοί μας, ν'ἀποκτήσουν τή βεβαιότητα μέσα σ'ἓνα ρευστό, ἀσταθῆ καί παραπαίοντα κόσμον. Νά τούς δώσουμε ξανά τὰ χαμένα ἰδανικά, τίς κλονισμένες ἀρχές τους. Τώρα ὀλοένα ἀπομακρύνονται. Γιατί γινόμαστε, μέ τίς μεσαιωνικές ἀντιλήψεις γιά τή ζωή, ἀπόρσιτοι, ἀκοινωνῆτοι κι ἀσυνεννόητοι. Εἴμαστε ἀπροσγεῖωτοι. Ποίος φταίει, λοιπόν, ἂν οἱ νέοι ἀδειάζουν, ἂν ἡ νεολαία μᾶς ἀποστρέφεται, ἂν χάνουμε τήν ἐπιρροή μας τή δημιουργική πάνω στό χριστιανικό κόσμο; Οἱ παρωπίδες πού φοράμε καί ἡ καλύπτρα στά πρόσωπά μας δέν μᾶς ἐπιτρέπουν νά δοῦμε κατάματα τήν πραγματικότητα. Ἀλλά ἄς προσέξουμε: τό "κάλυμμα (τό ἐπί Μωυσέως)... ἐν Χριστῷ καταργεῖται (Β' Κορ. 3, 13-15).

Ὁ ὄριμος κι ὀλοκληρωμένος χριστιανός (πολύ περισσότερο ὁ ποιμένας) ξέρει ἄριστα νά ἑναρμονίσει τήν συντηρητικότητα μέ τήν πρόοδο. Δέν ἀντιφέρονται οἱ δύο ἔννοιες οὔτε στή θεωρία οὔτε στήν πράξη. Μόνον ἡ μονομέρεια βλάπτει κι ἀδικεῖ, θά εἴμεθα συντηρητικοί κι ἀτεγκτοί στήν πίστη, στίς χριστιανικές ἠθικές ἀρχές κατανώντας σωστά τήν ἠθική τοῦ εὐαγγελίου. Καί θά εἴμεθα προοδευτικοί σ'ὅλα, μεθοδευμένα θά ἐργαστοῦμε καί θά ἐπιβεβαιωθοῦμε κάθε καλό πού γίνεται καί προσφέρεται ἀπό τήν ἀνθρώπινη γνώση, κοντά στή χριστιανική ἀλήθεια. Τότε θά ἐπαληθεύσει ἐκεῖνο πού ἔλεγε ὁ σοφός καθηγητής τῆς Θεολ. Σχολῆς Χιλκίης : "Ἀρχαῖζοντες νεωτερίζομεν καί νεωτερίζοντες ἀρχαίζομεν". Οὐσιαστικά ἡ ἀνακαίνιση στούς πνευματικούς τομεῖς εἶναι ἐπιστροφή στό πνεῦμα τῶν πρώτων χριστιανικῶν αἰῶνων.